

MERKWAARDIGE VONDSTEN VAN SLAAPMUIZEN (GLIRIDAE) IN NEDERLAND

door

Vincent VAN LAAR

Enige jaren geleden werd voor het eerst melding gemaakt van de vondst van een slaapmuis, ver buiten de bekende verspreidingsgebieden van de verschillende soorten Gliridae in Nederland. Het betrof toen een eikelmuis, *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766), waarvan op 20 juli 1972 de resten werden gevonden in een silo in de graanhaven van Wageningen (Gelderland). Mogelijk werd deze eikelmuis aangevoerd met een lading maïs uit Frankrijk (Glas, 1973). Hoewel een dergelijke vondst ongetwijfeld als incidenteel moet worden beschouwd, blijkt uit onderstaande vangsten dat passieve migratie van slaapmuizen meer voorkomt dan tot nu toe bekend is. Deze vangsten geven tevens aan, dat de lethargische toestand waarin slaapmuizen kunnen overgaan hen in dit opzicht parten speelt, met name als het materiaal waarin zij hun winterslaapplaats hebben ingericht wordt gerooid en vervolgens op transport wordt gesteld (zoals waarschijnlijk het geval is geweest met de hazelmuis uit Aalsmeer) of als zij zich hebben genesteld in goederen die voor transport bestemd zijn (zoals kennelijk het geval was met de eikelmuisen uit Nijverdal).

Zevenslaper, *Glis glis* (Linnaeus, 1766)
Ede (Gelderland)

Op 13 augustus 1975 werd een levende zevenslaper aangetroffen op Enkstein 6 in de nieuwbouwwijk te Ede. De heer J. Harskamp te Ede heeft dit dier sedertdien in gevangenschap en was zo vriendelijk het mij te tonen. Hoe het dier op deze merkwaardige plaats is terecht gekomen, is niet bekend. Mogelijk betrof het een uit gevangenschap ontsnapt dier, misschien ook was het meegekomen met materialen voor de bouw.

Zoals bekend bestaat er geen zekerheid over het voorkomen van de zevenslaper in Nederland. Er zijn drie onbevestigde waarnemingen: Maastricht, Cannerbos en Schinveld (Van Wijngaarden, Van Laar & Trommel, 1971). De noordelijkste vindplaatsen in België liggen alle in de Ardennen; in Duitsland nadert het verspreidingsgebied van de zevenslaper op ca. 75 km de Nederlandse grens (Niethammer, 1961 en Tenius, 1958).

Hazelmuis, *Muscardinus avellanarius* (Linnaeus, 1758)
Aalsmeer (Noord-Holland)

Op 7 maart 1963 ontving de diergaarde „Natura Artis Magistra” te Amsterdam van de heer A. H. Lammerse een hazelmuis, die als „verstekeling” in een zak met varenwortels uit Italië bij een kwekerij te Aalsmeer was terecht gekomen. Het dier leefde tot 8 oktober 1963 in de dierentuin, waarna het kadaver voor onderzoek naar Utrecht werd gezonden. Sectie aldaar wees uit dat alle organen aangetast waren door vlekziekte (K. van der Mey, in litt.). Het natuurlijke verspreidingsgebied van de hazelmuis is in Nederland beperkt tot het löss-leemgebied ten zuiden van Nijmegen en in Zuid-Limburg.

Eikelmuis, *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766)
Nijverdal (Overijssel)

Volgens een bericht in het Dagblad voor het Oosten d.d. 14 februari 1976, toegezonden door de heer B. Hoekstra te Almelo, werden door de heer P. Jansen bij het demonteren van een antieke Citroën in de zitting van de bank twee winterslapende „boomslapers” aangetroffen, die in deze

toestand met de auto vanuit Zuid-Frankrijk zouden zijn ingevoerd. De beide dieren verbleven vervolgens in gevangenschap bij de heer Kolle in Hellendoorn, waarna zij werden geschonken aan het Centrum voor Biologieonderwijs te Arnhem. Hier werden de dieren herkend als eikelmuisen en ondergebracht op de kinderboerderij West-Presikhaaf. De eikelmuisen wisten echter te ontsnappen. Eén van de dieren werd spoedig daarop teruggevangen, van het andere werd nimmer meer iets bemerkt (K. Houtman en K. de Vos, mondelinge mededeling).

Winterswijk (Gelderland).

Op 7 september 1976 werd in een schuur aan de Parallelweg 38 te Winterswijk een levende eikelmuis gevangen, die door bemiddeling van de heer A. Balkstra (Afdeling Bestrijding van Ongedierte van de Hoofdinspectie Milieuhygiëne, Wageningen) in het Biologielokaal van de Onderwijs Adviesdienst te Amersfoort kon worden ondergebracht. Gezien de nabije ligging van het N.S.-Station Winterswijk, is het niet onmogelijk dat deze eikelmuis in een goederentrein vanuit Duitsland werd aangevoerd. De omgeving van de vangplaats bestaat uitsluitend uit stedelijk gebied en lijkt, ook al komen eikelmuisen dikwijls in en nabij huizen voor, niet te beantwoorden aan de habitatkeuze van de soort. Evenmin is aannemelijk dat Winterswijk een uitloper is van het verspreidingsgebied van de eikelmuis in aangrenzend Duitsland, want de noordgrens van zijn areaal is hier tenminste 80 km van Winterswijk verwijderd (Niethammer, 1961 en Tenius, 1958). Bovendien leverde een tweede vangactie op de vindplaats, op 8 september 1976, uitsluitend een aantal bruine ratten, *Rattus norvegicus* (Berkenhout, 1769) op.

SUMMARY

The adventitious occurrence of three species of dormice (Gliridae) in the Netherlands is reported: one Edible dormouse, *Glis glis* (Linnaeus, 1766) from Ede, province of Gelderland (13 August 1975); one Common dormouse, *Muscardinus avellanarius* (Linnaeus, 1758) from Aalsmeer, province of North Holland (7 March 1963) and three Garden dormice, *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766), one from Winterswijk, province of Gelderland (7 September 1976), and two from Nijverdal, province of Overijssel (February 1976).

As these localities are situated far north of the distribution area of the Gliridae in the Netherlands (for *M. avellanarius* and *E. quercinus*) and in Belgium (for *Glis glis*) it is assumed that these occurrences refer to specimens which have escaped from captivity or have been transported unintentionally. The latter is most certainly the case as regards the *M. avellanarius* from Aalsmeer, which was found in a sack containing bracken roots imported from Italy, and also to the two *E. quercinus* from Nijverdal, which were discovered in a torpid state in the seat of an old motor car imported from the South of France.

LITERATUUR

GLAS, G. H., 1973. Merkwaardige vondst van een eikelmuis, *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766). — Lutra, 15: 12.
NIETHAMMER, J., 1961. Verzeichnis der Säugetiere des mittleren Westdeutschlands. — Decheniana, 144: 75-98.
TENIUS, K., 1958. Verbreitung der Bilche (Schläfer) Gliridae in Niedersachsen. — Beiträge zur Naturkunde Niedersachsens, 11: 1-2.
WIJNGAARDEN, A. VAN, V. VAN LAAR & M. D. M. TROMMEL, 1971. De verspreiding van de Nederlandse zoogdieren. — Lutra, 13: 1-41 + 64 kaarten.

Graalpad 11,
3813 GA Amersfoort

(Bovenstaand artikel, geplaatst met toestemming van de auteur, is in 1977 gepubliceerd in Lutra, deel 19, 1-2, pag. 36-38).

NIET ZÓ DOL

Hoe voorzichtig je met krantenberichten over een „dolle rat” moet zijn, wordt door dr. H. Bijkerk, Hoofd Afdeling Infectieziekten van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne bevestigd („Dolle rat”, Rat en Muis oktober 1977).

Op een vergadering, alwaar hij met zijn Europese collegae over hondsdolheid sprak, bleek dat gevallen van deze ziekte veroorzaakt door een rattenbeet volledig onbekend zijn.

Ook bij nadere informatie hierover bleek, dat in Europa geen enkel geval van hondsdolheid is opgetreden waarvan bekend is, dat deze ziekte door contact met de bruine rat is overgebracht.